

Eastern Europe Studies Centre
Est. 2006

BALTARUSIJOS IR RUSIJOS KARINĖS SAJUNGOS PATVARUMAS IR DINAMIKOS SCENARIJAI

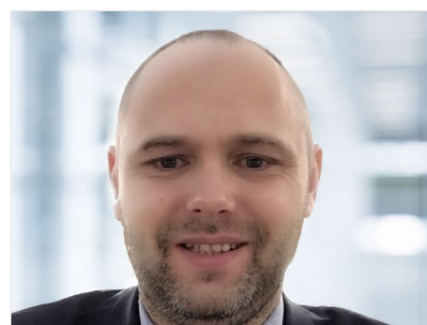
Analitinė publikacija

DR. GRAŽVYDAS JASUTIS

Santrauka

Šioje analitinėje publikacijoje apžvelgiamas dabartinis Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos lygis, įvertinamas jos potencialas ir pagrindiniai veiksniai, darančys įtaką integracijos dinamikai. Po 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų valdančiojo režimo požiūris į bendros gynybinės erdvės kūrimą fundamentaliai pasikeitė, o jos formavimas įgavo pagreitį.

Pirmoje dalyje aiškinama, kaip formuojamas aljanso potencialas. Pagrindiniai rodikliai – nuolatinės pratybos ir mokymai, bendros programos standartizacijos ir sąveikumo srityse, jungtinių karinių pajėgų elementų, kurie stiprina integracijos ilgalaikiškumą ir tvirtumą, kūrimas. Karinės pajėgos tampa sąveikios ir pajėgios vykdyti bendras užduotis. Abejonių kelia tik jų praktinis panaudojimas, nes nė viena iš dviejų valstybių nedalyvauja bendrose kovinėse operacijose.

GRAŽVYDAS JASUTIS – mokslininkas ir konfliktų valdymo specialistas. Dėsto posovietinio saugumo kursus Šveicarijoje, Prancūzijoje ir Ispanijoje. Prieš tai jis dirbo ES ir ESBO atstovu Gruzijoje, Indonezijoje, Malyje, Burkina Faso, Kosove ir Šiaurės Makedonijoje, o taip pat Lietuvos delegacijoje NATO ir Gynybos ministerijoje. Jo mokslinių tyrimų sritys apima žmogaus teises, saugumo sektoriaus reformas, konfliktų valdymą, politinės transformacijos procesus ir terorizmą posovietinėje erdvėje.

Antroje dalyje pažymima, kad kol kas valstybės nesutarė dėl atnaujintos Sąjunginės valstybės karinės doktrinos, neišspręsti bendro vadovavimo aspektai ir karinės oro bazės steigimo Baltarusijoje klausimai. Šioje publikacijos dalyje taip pat vertinamos karinės grėsmės. Nors tiesioginio karinio susidūrimo tarp NATO ir Baltarusijos bei Rusijos pajėgų tikimybė itin maža, įvairios provokacijos ir incidentai pasienio ruože neatmestini.

Trečioje dalyje aptariami trys Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos scenarijai. Daroma išvada, kad šių valstybių karinė integracija stiprėja, o Lietuvos politika susiduria su vertybine dilema – spaudimas dabartiniam režimui papildomai skatina Baltarusijos slinkti į Rusijos Federacijos įtakos zoną, o politikos koregavimas ir nuolaidos indikuotų dabartinio režimo politinį pripažinimą. Trumpalaikėje perspektyvoje rekomenduotina kurti atsako, skaidrumo ir keitimosi karine informacija mechanizmus, o ilgalaikėje perspektyvoje – susitelkti į Baltarusijos saugumo sektoriaus transformaciją, kad jis galėtų oponuoti valstybės įtraukimui į Rusijos orbitą ir formuoti alternatyvią politiką.

ĮVADAS

1999 m. buvo priimtas sprendimas dėl Rusijos ir Baltarusijos sąjunginės valstybės steigimo ir jo įgyvendinimo programos, kuri turėjo pradėti naują dvišalio bendradarbiavimo etapą ir nustatyti bendradarbiavimo tikslus – bendros ekonominės erdvės sukūrimą, laisvą darbo jėgos, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimą, vienodų teisių suteikimą piliečiams ir bendrą gynybinę erdvę. Visapusiškos integracijos progresas per dvidešimt vienus metus nedidelis, bet pasiekta bendros gynybinės erdvės kūrimo pažangos. 2020 ir 2021 metai Baltarusijoje pažymėti socialinių lūžių, privertusių reaguoti Rusiją. Rusijos reakcija ir galima karinės sąjungos plėtra turės tiesioginių saugumo pasekmių regione. Šioje analitinėje publikacijoje siekiama nustatyti dabartinį Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos lygį ir aptarti jos potencialą bei problemas, taip pat įvertinti jos įtaką regioniniam saugumui.

Pirma, Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija negali būti vertinama kaip *fait accompli* ir

artimiausioje perspektyvoje numatomi reikšmingi sprendimai: koordinuojami veiksmai dėl bendro vadovavimo ir valdymo karinėse pajėgose, derinama Sąjunginės valstybės karinė doktrina ir steigiami nauji bendri kariniai objektai Baltarusijoje¹.

Antra, Rusijos Federacijos retorika griežtėja, o jos veiksmai turėtų kelti NATO šalims susirūpinimą. 2021 m. birželio mėn. Rusijos pajėgos paleido perspėjamuosius šūvius link britų eskadrinio minininko „HMS Defender“, plaukusio netoli aneksuoto Krymo. Rusijos užsienio reikalų ministro pavaduotojas Riabkovas pareiškė: „Rusijos Federacijos teritorinis vientisumas – neliečiamas, jos sienų neliečiamumas – absoliutus imperatyvas. Visa tai saugosime tiek diplomatinėmis ir politinėmis, tiek, prireikus, ir karinėmis priemonėmis.“² Rusijos ir Baltarusijos karinis suartėjimas, Rusijos karinių pajėgų didinimas Baltarusijoje ir faktinis Baltarusijos valstybinės sienos traktavimas kaip sąjunginės sienos kelia papildomų saugumo iššūkių

rytinėje NATO atsakomybės zonoje. Nors tiesioginis karinis susidūrimas mažai tikėtinas, incidentai pasienio ruože neatmestini.

Trečia, Baltarusijoje susiklosčiusi politinė padėtis mažina Rusijos politines sąnaudas bei investicijas ir skatina tolesnę abiejų šalių karinę integraciją. Šis scenarijus yra tikėtinas artimiausioje perspektyvoje. Politiniu lygiu pritariama Baltarusijos ir Rusijos karinių pajėgų susiliejimui steigiant naujas karines bazes ir diegiant bendrą vadovavimo ir kontrolės mechanizmą. Gali būti svarstomi nauji karinės integracijos aspektai, pvz., bendra mobilizacija, bendra šauktinių tarnyba ir panašūs projektai, kurie realiai padidintų ir išplėstų Rusijos karinį kontingentą prie keturių NATO valstybių (Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos) ir NATO partnerės Ukrainos sienos. Šie trys aspektai pabrėžia susiklosčiusios situacijos rimtumą, o Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos dinamika ir didėjantis bendradarbiavimas reikalauja adekvataus ir planuojamo NATO atsako.

Publikacijoje daromos išvados, kad (jei išliks dabartinis Baltarusijos režimas) per **vienus metus** gali būti sukurta bendra Rusijos aprūpinimo logistikos bazė, kurios steigimas jau pastebimas ruošiantis karinėms pratyboms „Zapad 2021“ („Vakarai 2021“), ir suderinta Sąjunginės valstybės karinė doktrina. Per **trejus metus** gali būti sukurta Rusijos oro pajėgų bazė ir sudarytas susitarimas dėl specialiųjų pajėgų

bendradarbiavimo. Per **penkerius metus** būtų galutinai suformuotos bendros komandinės struktūros, įteisinta bendra vadovavimo ir kontrolės sistema, o kariniai vienetai pasirengę dalyvauti bendrose kovinėse operacijose.

Atkreiptinas dėmesys, kad tam tikri Rusijos ir Baltarusijos karinio bendradarbiavimo dokumentai, kurie pagelbėtų tiksliau įvertinti situaciją, yra įslaptinti.

1 Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija iki 2020 m. rugpjūčio mėn.

Rusijos ir Baltarusijos karinis bendradarbiavimas gali būti pasiekęs gan aukštą integralumo laipsnį, turint omenyje teisinius susitarimus, sąveikumą kai kurių rūšių pajėgose, reguliariai vykdomas pratybas ir dalinį vadovavimo ir kontrolės sistemos įdiegimą.

1.1 Pagrindiniai karinės integracijos dokumentai

Baltarusijai tapus nepriklausoma respublika, saugumo klausimai buvo iš dalies sprendžiami kartu su Rusija. Tai parodo nuosekli karinio bendradarbiavimo plėtra, užfiksuota dvišaliuose dokumentuose.

1 lentelė. Rusijos ir Baltarusijos karinio bendradarbiavimo dokumentai

1992 m. liepos 20 d. Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl veiklos koordinacijos karinėje sferoje
1994 m. vasario 25 d. Susitarimas dėl priešlėktuvinės gynybos priemonių ir pajėgų bendrų veiksmų tvarkos
1997 m. gruodžio 17 d. Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl karinio bendradarbiavimo
1997 m. gruodžio 17 d. Susitarimas dėl bendro regioninio saugumo užtikrinimo karinėje sferoje
1998 m. spalio 16 d. Susitarimas dėl bendro karinės infrastruktūros objektų naudojimo
1999 m. gruodžio 8 d. Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl Sąjunginės valstybės

Šie dokumentai suformavo pakankamą bazę dviejų valstybių kariniam bendradarbiavimui, o karinės integracijos ambicijas patvirtino Baltarusijos ir Rusijos sprendimas kurti bendrą valstybę. 2001 m. gruodžio 26 d. buvo priimta Sąjunginės valstybės karinė doktrina, kurią patvirtino Sąjunginės valstybės Aukščiausioji Valstybinė Taryba³. Tai pirmas strateginio lygmens karinis dokumentas, kurio net ir pavadinime fiksuota valstybių sąjunga niveliuoja abiejų valstybių gynybos politikas. Karinė doktrina yra bendros valstybės kūrimo dokumentas, jame konkretizuojama Baltarusijos ir Rusijos sąjungos saugumo koncepcija ir pateikiama sintezuota oficialių požiūrių ir pozicijų visuma, užtikrinanti valstybių karinį saugumą. Karinė doktrina faktiškai skirta bendrai karinei organizacijai kurti.

Doktrinos 1.9 punkte pažymėta, kad karinę organizaciją sudaro valdžios institucijos ir sąjungos karinio valdymo struktūros, karinės pajėgos, priskirtos regioninei karinei grupei, nacionalinės ginkluotosios pajėgos, naudojamos Sąjunginės valstybės gynybai ir apsaugai, dalis pramoninio ir mokslinio komplekso, kuris atlieka Sąjunginės valstybės karinės organizacijos užduotis. 2018 m. gruodžio 13 d. Sąjunginės valstybės ministrų tarybos posėdyje buvo svarstoma atnaujinta karinė doktrina, tačiau ji nebuvo patvirtinta⁴. Jos tikslas – įvertinti Sąjunginės valstybės saugumo kontekstą ir adaptuoti teisinę bazę atsižvelgiant į naujus iššūkius⁵. Nepaisydamas Rusijos spaudimo, A. Lukašenka manevravo tarp Vakarų valstybių ir rytinės kaimynės ir galutinio projekto nepatvirtino.

1.2 Bendri kariniai junginiai

Sausumos bendradarbiavimo srityje yra pasiektas didelis progresas, jau suformuotas bendras karinis junginys – Vakarų regioninė saugumo grupė. Nors pati regioninės grupės koncepcija kildinama iš daugiašalio mechanizmo – Kolektyvinės saugumo sutar-

ties organizacijos (KSSO), Rusija ir Baltarusija pabrėžia tai kaip vieną sėkmingiausių projektų karinio bendradarbiavimo kontekste. Ši grupė yra atsakinga už vakarinių valstybės sienų apsaugą ir prireikus gali teikti pagalbą Kaliningrado sričiai. Jos mobilumui, techninei ir logistinei priežiūrai, karinės infrastruktūros plėtrai ir rekonstrukcijai, karinės technikos (aviacijos, šarvuotosios technikos, automobilių ir priešlėktuvinės gynybos technikos) bendrai techninei priežiūrai skiriami nemaži ištekliai. Rengiami bendri renginiai siekiant susitarti dėl bendro planavimo ir grupuotės panaudojimo, pvz., 2015 m. balandžio mėn. Baltarusijos generalinio štabo karininkai dalyvavo bendruose mokymuose Vakarų karinėje apygardoje ir derino bendrus planus ir procedūras dėl grupuotės panaudojimo⁶. 2017 m. lapkričio 14 d. įsigaliojo Susitarimas dėl Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų regioninės grupuotės bendro techninio aprūpinimo⁷.

1.3 Specialiosios pajėgos

Rusijos ir Baltarusijos specialiosios paskirties pajėgos glaudžiai bendradarbiauja ir prioritetą teikia sąveikumo gerinimui, bendriems mokymams ir jungtiniam vadovavimui. 2016 m. gruodžio 6 d. Baltarusijos prezidentas pasirašė dekretą dėl Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos susitarimo dėl specialiosios paskirties pajėgų dalyvavimo antiteroristinėse operacijose Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos teritorijose⁸. Šis sprendimas demonstruoja bendrą interesą ir sudaro tolesnio bendradarbiavimo pagrindą. Oficialios informacijos dėl šio susitarimo įsigaliojimo nėra, tačiau šalių specialiųjų pajėgų bendradarbiavimas tęsiasi. Kasmet vyksta bendros taktinės pratybos (batalionų ar kuopų), konsultuojamasi dėl jungtinio vadovavimo ir dalyvaujama bendruose renginiuose, skirtuose asmeniniams ir instituciniams ryšiams tarp specialiųjų pajėgų stiprinti.

1.4 Karinės oro pajėgos

Oro erdvę jungtinėmis pajėgomis gina Rusija ir Baltarusija. Jos naudoja bendrą priešlėktuvinę sistemą, moko personalą, rengia štabų mokymus ir atlieka budėjimą. Jau išspręstas bendros regioninės Rusijos ir Baltarusijos priešlėktuvinės gynybos (PLG) sistemos kūrimo klausimas. 2009 m. vasario 3 d. sudarytas Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos susitarimas dėl Sąjunginės valstybės bendros išorinės sienos apsaugos ir bendros regioninės priešlėktuvinės gynybos (PLG) sistemos kūrimo⁹. Bendros regioninės PLG, orientuotos Vakarų kryptimi, kūrimas yra strategiškai svarbus. Jis supaprastino Sąjunginės valstybės oro erdvės apsaugą ir sumažino reagavimo į pažeidimus laiką. 2009 m. susitarimas buvo pakoreguotas, pakeitimai įsigaliojo 2017 m.¹⁰. Dokumente patikslinta regioninės PLG organizacinė struktūra ir ginkluotės naudojimo vykdamas bendras užduotis tvarka. Regioninę PLG sudaro visos Baltarusijos karinės oro ir oro gynybos pajėgos ir Šeštoji oro pajėgų ir oro gynybos armija, dislokuota Rusijos Vakarų karinėje apygardoje (štabas – Sankt Peterburge)¹¹. Regioninės PLG vadas skiriamas Rusijos ir Baltarusijos prezidentų pritarimu. Sistema visiškai funkcionuoja, t. y. kontroliuoja Baltarusijos oro erdvę, seka potencialius taikinius, judančius link Baltarusijos arba jau esančius jos erdvėje, perduoda informaciją koviniams junginiams, esantiems Rusijos Vakarų karinėje apygardoje.

Verta pažymėti, kad jau kelerius metus vyksta dvišalis dialogas dėl karinės oro bazės steigimo. 2015 m. rugsėjo 7 d. Rusijos gynybos ministerija kreipėsi į prezidentą, siūlydama pritarti sprendimui dėl karinės oro bazės steigimo Baltarusijoje¹². Šis sprendimas buvo preliminariai sutartas su Baltarusijos puse, tačiau galutinio Minsko pritarimo kol kas nesulaukta.

1.5 Pratybos

Didinamas karinis sąveikumas stiprinant bendradarbiavimą tarp karinių oro ir sausumos

pajėgų, ekipuojamų suderinta ginkluote. Vykdomos reguliarios pratybos – taip siekiama procedūrų suderinamumo ir bendrų veiksmų sklandumo.

2009 m. Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos prezidentai priėmė sprendimą dėl jungtinių stambaus masto karinių pratybų rengimo¹³. Strateginiu lygiu rengiamos reguliarios Rusijos ir Baltarusijos karinės pratybos „Zapad“, kuriose dalyvauja pėstininkai, karo aviacija, šarvuotieji transporteriai, raketinė kariuomenė, specialiosios pajėgos, Rusijos Baltijos jūros laivynas, naudojami oro gynybos elementai. Nors oficialiai šių pratybų scenarijai yra gynybinio pobūdžio, akivaizdu, kad Rusijos ir Baltarusijos karinės pajėgos rengiasi konfrontacijai su NATO pajėgomis ir projektuoja regioninius susidūrimus. Strateginio lygmens pratybos „Ščit Sojuza“ (Sąjungos skydas) organizuojamos kas dvejus metus. 2019 m. jos vyko Mulino punkte, Rusijos Federacijoje. Dalyvavo 12 000 karių, 950 kovinių mašinų ir 70 lėktuvų¹⁴. Nuo 2003 m. kas dvejus metus vykdomos pratybos „Bojevoje sodružestvo“ (Kovinė sandrauga) – jomis didinamas sąveikumas PLG srityje¹⁵. Nuo 2015 m. rengiamos taktinės pratybos „Slavianskoje bratstvo“ (Slavų brolija), kuriose dalyvauja specialiosios pajėgos¹⁶.

1.6 Vadovavimas ir kontrolė

Sąjunginės valstybės karinėje doktrinoje pažymėta¹⁷, kad vienas iš formuojamos karinės organizacijos pagrindų yra Baltarusijos ir Rusijos ginkluotųjų pajėgų valdymo unifikavimas (1.11 punktą). Regioninės grupuotės jungtinė valdymo, panaudojimo ir planavimo sistema veikia ir, tikėtina, tarp Rusijos ir Baltarusijos yra pasiektas tam tikras jungtinio vadovavimo suderinamumas atskirų karinių pajėgų, operatyvinių ir taktinių junginių valdymo srityje. Tai indikuoja, kad abiejų valstybių kariniai elementai jau kontroliuojami bendromis pastangomis, naudojant bendrą pavaldumą ir vykdamas bendras užduotis. Šis suderinamumas nuolat tikrinamas pra-

tybose, pvz., „Slavianskoje bratstvo“. Taikos metu išlieka pavaldumas nacionalinėms pajėgoms, o esant grėsmei vadovavimą perima jungtinis štabas. Tikėtina, kad vadovavimo ir kontrolės klausimai jau visiškai išspręsti bendroje regioninės priešlėktuvinės gynybos sistemoje. 2009 m. Sutarties dėl bendros regioninės priešlėktuvinės gynybos sistemos sukūrimo 9 straipsnis buvo papildytas nuoroda, kad esant tiesioginei grėsmei regioninė priešlėktuvinė gynyba atlikdama kovines užduotis tampa regioninės grupuotės dalimi. Jai valdyti sukuriama jungtinis štabas (vadovybė)¹⁸. Sudėtinga spręsti dėl šios srities raidos, susijusios su specialiosios paskirties pajėgomis, tačiau bendro vadovavimo klausimai nuolat įtraukiami į bendradarbiavimo darbotvarkę.

1.7 *Personalo rengimas*

Daug dėmesio skiriama personalo rengimui – organizuojami abipusiai kariškių mainai, derinamos studijų programos, siūlomos nemokamos studijos abiejose valstybėse. Tai nėra lygiavertis bendradarbiavimas, nes personalo rengimo unifikavimas didesne dalimi vyksta Rusijoje. Priimta dvišalė karinių mokymų programa „Dėl Baltarusijos kariškių mokymosi Rusijos gynybos ministerijos karinio mokymo institucijose“¹⁹. Programoje numatyta, kad priimančioji šalis visiškai padengia visas studento išlaidas ir suteikia išlaikymą. Šiuo metu Rusijoje studijuoja 400 Baltarusijos karininkų ir kursantų. Remiantis KSSO sutartimi, Baltarusijai papildomai suteikta kasmetinė kariškių, įgyjančių karinį išsilavinimą Rusijos karinėse mokyklose, kvota (iki 200 per metus). Bendradarbiavimas šioje srityje sukuria solidžius praktinius ir ideologinius pagrindus siekiant tolesnio sąveikumo. Karininkai rengiami atsižvelgiant į Rusijos ir Baltarusijos šalių metodiką ir reikalavimus, susijusius su jungtinių karinių struktūrų kūrimu, dalyvavimu tarptautiniuose mokymuose, taikos palaikymo ir kitose operacijose. Karinio personalo rengimo mo-

dulį sėkmingai papildo Rusijos ir Baltarusijos karinis mokslinis bendradarbiavimas, organizuojamas pagal Gynybos ministrų kolegijos patvirtintą karinio mokslinio bendradarbiavimo programą²⁰.

Apibendrinant galima teigti, kad iki 2020 m. rugpjūčio mėn. Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija buvo nuosekli. Formuojamas aljanso potencialas, vyksta nuolatinės pratybos ir mokymai, vykdomos bendros programos standartizacijos ir sąveikumo srityse, sukurti jungtiniai karinių pajėgų elementai, kurie didina integracijos ilgalaikiškumą ir tvirtumą, diegiamos bendros procedūros taktiniu ir operaciniu lygmenimis. Akivaizdu, kad abi valstybės vykdė integracinę politiką karinio bendradarbiavimo srityje, jų karinės pajėgos tapo sąveikios ir pajėgios vykdyti bendras užduotis. Abejonių kelia tik karinių pajėgų praktinis panaudojimas, nes abi valstybės dar nedalyvavo bendroje kovinėse operacijose. Verta pažymėti, kad nepritartimas atnaujintai Sąjunginės valstybės karinei doktrinai ir karinės oro bazės steigimui Baltarusijoje atspindėjo vidinę pastarosios valstybės politikos dinamiką. Kitaip tariant, A. Lukašenka per derybas siekė maksimizuoti galimą naudą (tiek asmeninę, tiek nacionalinę) ir sustiprinti savo pozicijas šalies viduje. Pažymėtina, kad Baltarusijos teritorijoje sėkmingai funkcionuoja du Rusijos Federacijos kariniai objektai, kurių veikimą užtikrina Minskas: netoli Baranovičių yra Rusijos radiolokacinė stotis (tai įspėjimo apie raketinius antpuolius sistemos dalis, kuri aptinka balistines raketas ir kosminius objektus; stotyje dirba apie 2000 rusų specialistų²¹); Vileikos rajone įkurtas Rusijos povandeninių laivų Atlante valdymo punktas. Rusija nemoka už savo objektų saugojimą ir priežiūrą, o Baltarusija tokiais pat pagrindais periodiškai naudojasi Rusijos palydovų teikiama informacija²². Sutarties dėl šių karinių objektų galiojimas baigiasi 2021 m.

2 Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija po 2020 m. ir jos įtaka regioniniam saugumui

2.1 *Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos užduotys po 2020 m.*

Po Baltarusijos prezidento rinkimų pastebimas valstybių karinio bendradarbiavimo aktyvumas gali būti siejamas su keliomis priežastimis. Pirmą, politinis klimatas ir įtampa Baltarusijoje skatina tolesnę karinę integraciją. A. Lukašenka vertina Rusijos indėlį kaip kertinį, padedantį bent jau laikinai išsilaikyti esamoje pozicijoje. Antra, Baltarusijos saugumo sektorius ideologiškai ir praktiškai artimesnis Rusijos saugumo sektoriui ir jos galios sklaidai, todėl politinis nestabilumas šalyje gali skatinti Baltarusijos jėgos struktūrų atstovus paspartinti karinės integracijos projektus. Trečia, Rusija turi savo pragmatinių interesų dėl karinių objektų, kurie yra dislokuoti Baltarusijoje. 2021 m. baigiasi Rusijos radiolokacinės stoties Baranovičiuose ir Vileikos rajone įkurto Rusijos povandeninių laivų Atlante valdymo punkto nuomos sutartis. Rusijos premjeras Michailas Mišustinas jau įpareigojo atsakingas nacionalines agentūras sudaryti susitarimą dėl nuomos pratęsimo²³. Ketvirta, Rusija suinteresuota stiprinti savo pajėgas šalia NATO valstybių sienų. Sprendimas steigti karinę oro pajėgų bazę ir stiprinti valstybių karinių pajėgų sąveikumą turėtų dominuoti Rusijos ir Baltarusijos karinio ir politinio bendradarbiavimo darbotvarkėje. Tokias išvadas pagrindžia šie faktai:

A. Padidėjo karinių pratybų skaičius. Nuo 2020 m. rugsėjo mėn. Rusijos ir Baltarusijos karinės pajėgos vykdo pratybas ir manevrus kiekvieną mėnesį²⁴. Šį įsipareigojimą RF prezidentas patvirtino dvišaliame susitikime Sočyje. Šiems metams valstybės su-

planavo rekordinį skaičių pratybų²⁵: neoficialiais duomenimis, 2021 m. numatyta 160 karinių renginių (2020 m. jų buvo 120)²⁶. Didelis dėmesys skiriamas aprūpinimo logistikai. Rusijos šaltinių teigimu, planuojama kurti bendrą logistikos bazę²⁷, kuri gali tapti atspirties tašku steigiant nuolatinės pajėgas Baltarusijos teritorijoje. 2020 m. rugsėjo 14–25 d. netoli Bresto ir Gardino buvo surengtos pratybos „Slavianskoje bratstvo“. Pratybose dalyvavo 6000 karių ir 500 karinės technikos vienetų²⁸, joms vadovavo Baltarusijos gynybos ministras Viktoras Chreninas ir Rusijos Federacijos desantinių pajėgų vadas plk. gen. Andrejus Serdiukovas. Pagal pratybų scenarijų pasienio ruože buvo blokuojamas karinių grupių įsiveržimas į valstybės teritoriją. Pabrėžtina, kad pratybų metu RF karinės pajėgos buvo perdislokuojamos lėktuvais IL-76 ir pusanatro tūkstančio kilometrų atstumą įveikė per pusantros valandos²⁹. 2020 m. spalio 12–16 d. vyko KSSO pratybos „Nerušimoje bratstvo“ (Nepalaužiama brolybė). Pratybose dalyvavo 700 karių, 100 karinės technikos vienetų ir kiti saugumo sektoriaus atstovai. Buvo tobulinami kolektyvinių „taikos palaikymo“ operacijų įgūdžiai³⁰. Šių metų kovo mėnesį vykusiose pratybose didesnis dėmesys buvo skiriamas Baltarusijos karinių pajėgų integravimui į Rusijos valdymo struktūras (suformuoti trys jungtiniai batalionai, sustiprinti logistiniai pajėgumai, kad būtų galima teikti paramą platesniam spektrui pajėgų, testuotos komunikacijos priemonės ir oro gynybos pajėgų sąveikumas). Šiomis pratybomis taip pat buvo rengiamasi kariniams mokymams „Zapad 2021“, kurių metu bus padidintos Rusijos karinės pajėgos Baltarusijoje. Tikėtina, kad dalis Rusijos karinio personalo gali pasilikti Baltarusijoje ilgesniam laikui. Pastebima, kad didesnis dėmesys skiriamas desantinių ir specialiųjų pajėgų³¹, kurios stiprina aljanso pajėgumus ir gali užtikrinti nuolatinį Rusi-

jos karinių pajėgų buvimą Baltarusijos teritorijoje, sąveikumui. Dažnos pratybos padeda išvengti teisinių apribojimų dėl užsienio karinių pajėgų nuolatinio dislokavimo ir ruošia placdarmą visiškai karinei integracijai ir nuolatinei dislokacijai.

- B. Tvirtinami ilgesnės planavimo perspektyvos planai.** 2021 m. kovo 2 d. abiejų valstybių gynybos ministrai pasirašė strateginę partnerystės programą penkeriems metams³². Programos tekstas nepublikuotas viešuose šaltiniuose. Tai pirmas tokio pobūdžio dokumentas, kuriame apibrėžiamos karinės integracijos perspektyvos ir nustatomos prioritetinės veiklos sritys. Ši programa suteikia bendradarbiavimui tam tikro lankstumo ir praktiškumo. Derybose dėl sąjunginės karinės doktrinos progreso yra, tačiau dokumentas kol kas nepatvirtintas. Strateginėje partnerystės programoje gali būti numatytas Rusijos karinių pajėgų dislokavimas Baltarusijoje arba lanksčiau apibrėžiamos tokio dislokavimo sąlygos.
- C. Steigiami nauji kariniai objektai.** 2021 m. kovo 16 d. pranešta apie susitarimą dėl trijų bendrų Rusijos ir Baltarusijos kariškių mokymo centrų steigimo. Vienas iš jų, kovinių oro pajėgų ir oro gynybos pajėgų mokymo centras, būtų steigiamas Baltarusijoje (kalbama apie Lydos regioną), kiti du, jungtinių sausumos pajėgų mokymo centras ir centras Baltijos laivyno bazėje – Rusijoje. Kalbant apie mokymo bazę Baltarusijoje, diskutuojama dėl SU-30SM kovos lėktuvų dislokavimo ir ekipažų rengimo. Baltarusijos pusė tikisi tiesiog gauti iš Rusijos naikintuvų ir išmokyti savo pilotus juos pilotuoti. Rusijos pusė tikisi turėti savo lėktuvų ir pilotų Baltarusijos teritorijoje³³. Tai dar vienas žingsnis, kuris sudarys sąlygas padidinti Rusijos Federacijos karinį kontingentą Baltarusijoje.
- D. Deramasi dėl naujų karinės integracijos gairių.** Sąjunginės valstybės karinė doktrina derinama ir bus keičiama. Baltarusijos ginkluotųjų pajėgų generalinio štabo viršin-

ko pavaduotojo Pavelo Muraveiko teigimu, dokumentą dar turi patvirtinti Aukščiausioji Valstybinė Taryba³⁴. Sąjunginės valstybės sekretorius Grigorijus Raporta pažymėjo, kad karinė doktrina turėtų būti priimta artimiausiu metu. Doktrinos adaptavimas sietinas su dabartinėmis saugumo architektūros realijomis. Abiejų valstybių karinės pajėgos turi būti subordinuojamos bendram vadovavimui, o vykstant nuolatinėms pratyboms galima pasiekti didesnę Baltarusijos pajėgų integraciją į Rusijos saugumo sektorių³⁵. Šiuo metu karinės pajėgos gali būti subordinuojamos bendram vadovavimui tik įvykus kariniam konfliktui, o taikos metu abiejų valstybių karinės pajėgos turi atskirus štabus. Tikėtina, kad sąjunginėje doktrinoje šis klausimas bus išspręstas ir bus numatyta bendra karinio vadovavimo struktūra arba bent jau nuolatinio bendro karinio štabo kūrimo procesas.

- E. Karinė pramonė priklausoma nuo Rusijos Federacijos.** Baltarusijos ginkluotė sensta ir po penkerių ar aštuonerių metų jos techninės galimybės sumažės³⁶. Ginkluotės modernizacija yra gan opus klausimas ir jį sprendžiant tikimasi Rusijos pagalbos. Baltarusijos karinė pramonė iš esmės negamina galutinės produkcijos, tačiau 180 Rusijos Federacijos gynybos pramonės įmonių bendradarbiauja su 120 gamyklų Baltarusijoje³⁷. Sąjunginės valstybės sekretorius G. Raporta paminėjo, kad kyla klausimų dėl tam tikros ginkluotės perdavimo apribojimų, tačiau iš esmės jie yra išsprendžiami³⁸.
- F. Didinamas bendrų pajėgų panaudojamas.** 2020 m. gruodžio 10 d. Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka pritarė regioninės karinės grupuotės panaudojimo planui³⁹. Baltarusijos generalinio štabo vado Aleksandro Volfovičiaus teigimu, bendras karinis junginys yra strateginio lygmens priemonė, sukurta siekiant sulaukyti plataus masto agresiją prieš Sąjunginę valstybę. Patikslintas bendras veiksmų planas

ir rajonai, kuriuose gali veikti kariniai vienetai, atnaujinta regioninės grupuotės struktūra ir išreikšta būtinybė atnaujinti ir suvienodinti karinę ginkluotę.

Šie veiksniai rodo, kad Rusija dar nėra visiškai integravusi Baltarusijos karinių struktūrų, kurios galėtų tapti visiškai priklausomos nuo jos karinės paramos. Rusija bando padidinti karinės kontrolės lygį Baltarusijoje, o politinė situacija po 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų tam itin palanki. Jai nereikia politiškai investuoti į bendrą karinės sąjungos stiprinimą, nes Baltarusijos politinė vadovybė pati suinteresuota tai daryti, kad išsaugotų pozicijas. Vykstanti politinė valstybių integracija nėra tokia akivaizdi ir sparti, nes jos pasekmės glaudžiai sietinos su suverenumo praradimu ir viešoji nuomonė, tikėtina, būtų skeptiška. Vis dėlto politinė integracija su Rusija ir reguliarūs Baltarusijos politinio elito bandymai suartėti su kaimynine valstybe (dažni susitikimai pačiu aukščiausiu lygiu) rodo nedidelę Baltarusijos manevrų laisvę ir ribotą autonomiją karinėje srityje. Be to, karinė vadovybė yra ideologiškai artima Rusijai, o gana glaudi sąjunga prisideda prie jos tolesnio tvirtėjimo. Po 2021 m. gegužės pabaigoje Sočyje vykusio susitikimo su Rusijos prezidentu V. Putinu Baltarusijos vadovas pareiškė, esą viena iš įdviųjų paliestų temų buvo bendradarbiavimas karinės pramonės komplekse, įskaitant šiuolaikinės ginkluotės tiekimą Baltarusijai⁴⁰. Šiuolaikinės ginkluotės tiekimas prisideda prie aljanso tvirtėjimo ir net jeigu pastebima tam tikrų nesutarimų dėl ginkluotės tiekimo, tendencijos rodo valstybių suartėjimą (pvz., S-400 ginkluotės perdavimas Baltarusijai).

2.2 Karinė grėsmė

Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija daro įtaką regioniniam saugumui, tad NATO valstybės (ypač rytiniame NATO regione) turi būti pasirengusios šių dviejų valstybių aljanso stiprinimui ir papildomiems iššūkiams.

A. **Tiesioginė karinė grėsmė.** 2021 m. Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas savo metinėje kalboje pagrasino tarptautinei bendruomenei, kad neleis peržengti raudonosios linijos ir Rusija pati spręs, kada peržengiamos jos raudonosios linijos⁴². Baltarusijos prezidentas kalba konkrečiau, ypač po rinkimų. NATO pajėgos traktuojamos kaip priešiškos, keliančios tiesioginę grėsmę Sąjunginei valstybei. Tiesioginis karinės galios panaudojimas prieš NATO valstybes trumpo ar vidutinio laikotarpio perspektyvoje nėra tikėtinas, tačiau galimos provokacijos, incidentai pasienyje ir karinių pajėgų didinimas prie NATO valstybių sienos. A. Lukašenka paskelbė sustiprinantis valstybės sienos apsaugą, Vakarų kryptimi perdislokavo daugiau karinių dalinių ir surengė parodomųjų karinių mokymų seriją. Netoli Lietuvos sienos buvo dislokuoti papildomi raketų „Točka“, salvių ugnies sistemų „Polonez“ padaliniai⁴³. 2021 m. gegužės 31 d. Rusijos gynybos ministras Sergejus Šoigu pareiškė, kad Vakarų kryptimi bus dislokuota 20 naujų dalinių, kurie adekvačiai pažabos NATO ir Vakarų veiksmus⁴⁴. Nors karinis susidūrimas Baltarusijos, Kaliningrado ir Baltijos valstybių ašyje mažai tikėtinas, Rusijos ir Baltarusijos aljanso stiprinimas ir vykdomos pratybos primena, kad Rusija tai vertina kaip potencialaus konflikto židinį (karinės strategijos kontekste). Be to, Rusija gana atvirai deklaruoja, kad tai ji yra pagrindinė galia regione, galinti sėkmingai panaudoti branduolines pajėgas, rengti plataus masto konvencines operacijas ir investuoti į pažangias naujas technologijas. Rusija turi antras pagal dydį strategines branduolines pajėgas ir daugiausia taktinių branduolinių ginklų, integruotą oro gynybos sistemą ir pakankamus transportavimo pajėgumus, kurie leidžia perkelti pajėgas į Baltarusiją per labai trumpą laiką – pavyzdžiui, pratybų metu Rusija sugebėjo perdislokuoti bataliono taktinę grupę iš Pskovo į Baltarusiją per keletą valandų. 2021 m. rugsėjo 10–16 d. vyksiančios

pratybos „Zapad“ organizuojamos esant įtemptai politinei situacijai. Susirūpinimą kelia Rusijos ir Baltarusijos specialiųjų pajėgų integracija. Atrodo, kad didžiąja dalimi „Zapad 2021“ turės labai aiškią puolamąją, o ne gynybinę kryptį. Baltarusijos gynybos ministro Chrenino teigimu, vienas iš scenarijų siejamas su politinės karinės situacijos eskalavimu valstybėje ir bus galima panaudoti šturmo grupes urbanizuotoje teritorijoje⁴⁴. Ekspertų manymu, per pratybas Rusija sieks sustiprinti savo karines pajėgas Baltarusijoje (ypač aviaciją, specialiąsias pajėgas, elektroninės karybos priemones, SIGINT, ELINT ir raketas) ir koncentruosis į scenarijų, sietiną su didėjančia NATO grėsme Baltarusijai. Ekspertai atkreipia dėmesį į intensyvius karinio pasirengimo procesus Baltijos šalyse, Lenkijoje ir Ukrainoje⁴⁵.

B. Įvertinus NATO ir Rusijos konvencinės ginkluotės proporcijas regione, pažymėtina, kad Rusija vis dar išlaiko nemažą pranašumą.

Konvencinę galią įvertinti sunku, nes tenka atsižvelgti į daugybę veiksnių (karių skaičius, jų parengimo kokybę, ginklų skaičius ir kokybę, mobilumas ir kt.). Karinė technologija, geografinė padėtis, regioninis balansas, išteklių, esantys puolamų valstybių teritorijoje, gali padidinti arba sumažinti konflikto galimybę. 2019 m. duomenimis, Rusija stiprina savo karines pajėgas regione, nukreiptas prieš NATO, ir nors dalis jų šiuo metu dislokuotos netoli Rytų Ukrainos, ji gali per kelias dienas perdislokuoti į karinę zoną 50 000–60 000 karių⁴⁶. Rusijos karinės pajėgos Pskove ir Kaliningrade sudaro puolimo dviem frontais galimybes ir sunkina Baltijos šalių apginamumą. Pagal NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinės grupės (*Enhanced Forward Presence*) programą nuo 2017 m. keturios daugiatautės kovinės grupės dislokuojamos Baltijos šalyse ir Lenkijoje. Kiekviena grupė sudaryta iš 1200 karių. Pažymėtina, kad Jungtinės Valstijos stiprina savo indėlį į Europos saugumą per Europos atgrasymo iniciatyvą (*European Deterrence Initiative*) ir di-

2 lentelė. NATO, Rusijos ir Baltarusijos karinės pajėgos Baltijos regione

Pajėgos	NATO*	Rusijos Federacija	Baltarusija	Santykis NATO/RF-BY
Kariuomenė	31 813	78 000	45 500	1/3,88
Tankai	129	757	601	1/10,5
Kovos lėktuvai	5457	1251	111	4/1
Šarvuočiai	280	1276	1550	1/10,1

* NATO pajėgos apima Baltijos šalių ir Lenkijos pajėgas, taip pat NATO šalių karines pajėgas, dislokuotas regione. Kovos lėktuvų skaičius yra bendras, apimantis visas NATO šalis. Rusijos karinių pajėgų skaičius apima pajėgas, dislokuotas Vakarų karinėje apygardoje, o kovos lėktuvų skaičius yra bendras.

Šaltiniai: Heinrich Brauß, András Rácz, „Russia’s Strategic Interests and Actions in the Baltic Region“, German Council on Foreign Relations, January 2021, https://dgap.org/sites/default/files/article_pdfs/210107_Report-2021-1-EN.pdf; David A. Shlapak, Michael Johnson, „Reinforcing Deterrence on NATO’s Eastern Flank Wargaming the Defense of the Baltic“, RAND report, April, 2016, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html; Scott Boston, Michael Johnson, Nathan Beauchamp-Mustafaga, Yvonne K. Crane, „Assessing the Conventional Force Imbalance in Europe Implications for Countering Russian Local Superiority“, RAND report, 2018, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2400/RR2402/RAND_RR2402.pdf

dina savo karines pajėgas Lenkijoje⁴⁷. Rusijos pajėgos yra motorizuotos, mechanizuotos ir gali pasitelkti tankus. O NATO pajėgoms būtų nelengva greitai panaudoti tiek oro, tiek sausumos pajėgas, nes kilus kariniam konfliktui būtų sunku perdislokuoti visas jas prie Rusijos ir Baltarusijos sienos. Jei konfliktas vyktų Vakarų kryptimi (pagal Rusijos strateginę viziją), visų gynybinių pajėgų nebūtų galima pasitelkti dėl nepalankaus geografinio atstumo. Europos žemyno erdvės strateginė fragmentacija sudaro sąlygas panaudoti prieš Rusiją ir Baltarusiją tik tas ginkluotąsias pajėgas, kurios yra Rusijos ir NATO bendros sienos subregionuose. Šiuo atveju, jei būtų surengta staigi ataka, potencialiai aktyvios ginkluotosios pajėgos yra tik Baltijos valstybėse ir Lenkijoje. Taip pat būtų galima svarstyti NATO karinių pajėgų, dislokuotų Norvegijoje, Danijoje, Vengrijoje, Čekijoje ir Vokietijoje, ir JAV pajėgų, dislokuotų Europoje – Slovakijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, Lenkijoje ir Vokietijoje, panaudojimą.

C. Išlieka didelė hibridinių priešišku veiksmų tikimybė. Pagrindinėmis priemonėmis gali tapti dezinformacijos sklaida, kibernetinės atakos, etninių, socialinių ar politinių neramumų skatinimas. Dėl COVID-19 apribojimų Rusijos žvalgybos tarnybų vykdomos žmonių žvalgybos prieš Lietuvą mastas sumažėjo. Vis dėlto Rusijos tarnybos vykdo aktyvią žvalgybinę veiklą su Kaliningrado sritimi besiribojančiuose Lietuvos pasienio rajonuose⁴⁷. Glaudus Rusijos ir Baltarusijos slaptųjų tarnybų bendradarbiavimas didina pavojų NATO rytiniam flangui.

D. Karinių pajėgų pavaldumo klausimas nėra išspręstas. Nepaisant to, galima teigti, kad karinė integracija progresuoja, o esami trūkumai bus neutralizuoti. Abiejų valstybių ambicijos gana aiškiai apibrėžtos, pretenduojama į visapusišką integraciją (Sąjunginės valstybės koncepcija), kuri apimtų visus sektorius. Karinis sektorius išlaiko didelį integralumo lygį, todėl fundamentalių atotrūkių tarp tikslų ir realių rezultatų neturėtų

būti. Vyksta nuolatinės karinės pratybos, bendri mokymai ir pratybos, kurie sutvirtina aljansą ir didina jo potencialą.

E. Baltarusijos saugumo ir užsienio politikoje išlieka svarbi ginklų kontrolė ir saugumo bei pasitikėjimo stiprinimo priemonės. 2019 m. spalio 8 d. A. Lukašenka pabrėžė ginklų kontrolės reikšmę ir nacionalinius įsipareigojimus, taip pat pareiškė, kad Baltarusijoje nebus dislokuojamos trumpo ir vidutinio nuotolio raketos (nebent kaimyninės valstybės žengtų tokį žingsnį pirmos)⁴⁸. Šį pareiškimą sustiprino Baltarusijos užsienio reikalų ministras V. Makejus. 2021 m. vasario 24 d. vykusioje aukšto lygio nusiginklavimo konferencijoje ministras paragino kurti daugiašalis iniciatyvas dėl trumpo ir vidutinio nuotolio raketų nedislokavimo⁴⁹. Baltarusija išlieka įsipareigojusi stiprinti įprastinės ginkluotės kontrolės režimus⁵⁰, kurie padeda išlaikyti tam tikrą autonomiją saugumo politikoje ir išsaugoti savarankiškumo elementus.

Apibendrinant galima teigti, kad Rusijos ir Baltarusijos karinė integracija intensyvėja, o karinių pajėgų aktyvumas šalia NATO sienų auga. Tai didina incidentų ar nekontroliuojamų provokacijų riziką. Nors karinis konfliktas nėra tikėtinas, visuomet egzistuoja potencialaus nekarinio susidūrimo tarp valstybių galimybė. Valstybių pajėgos tam tikrais laiko tarpais varijuoja ir sunku nuspėti, kuria kryptimi gali pasislinkti esamas karinis balansas. Valstybės gali siekti įgyti pranašumą prieš kitas ir kartu užsitikrinti, kad kitos valstybės nesiektų pranašumo prieš jas. Baltarusijos veiksnys svarbus, tačiau nėra lemiamas. Baltarusija nuosekliai priešinasi NATO dominavimui posovietinėje erdvėje ir buferinės zonos kūrimui aplink Rusiją. Baltijos valstybės, Lenkija ir Ukraina galėtų sukurti tokį kordoną, tačiau joms trukdo Baltarusija. Įgyvendinus tokį projektą, Rusija būtų izoliuota nuo Europos, o Baltarusija patektų į Vakarų zoną.

3 Karinės integracijos scenarijai

Išskiriami trys pagrindiniai karinės integracijos scenarijai: Rusijos ir Baltarusijos karinio aljanso stiprėjimas, silpnėjimas ir *status quo*. Buvo pasirinkta 14 indikatorių, pagal kuriuos

nustatoma galimo scenarijaus tikimybė. Kiekvienas indikatorius turi vieną iš įverčių: didina tikimybę (+), neutralus (=) ir mažina tikimybę (-). Indikatoriai buvo aptarti su aštuoniais ekspertais iš Lietuvos, Ukrainos, Moldovos, Baltarusijos ir Rusijos.

3 lentelė. Scenarijų konstravimas

Scenarijus	Rezultatai	Indikatoriai
1 scenarijus. Aljanso stiprėjimas	<p>Priimama Sąjunginės valstybės doktrina.</p> <p>Steigiama RF karinė bazė Baltarusijos teritorijoje.</p> <p>Su Rusijos pagalba modernizuojama ginkluotė.</p> <p>Įdiegiamas ir Vakarų karinei apygardai perduodamas bendro vadovavimo ir kontrolės mechanizmas.</p> <p>Dabartinis politinis elitas Baltarusijoje išlieka arba vykdamas konstitucinę reformą kosmetiškai koreguojamas, bet lieka palankus Maskvos projektams.</p>	<p>Didėjantis pratybų skaičius (+)</p> <p>Puolamasis pratybų scenarijus (+)</p> <p>Didėjantis Rusijos karinių pajėgų skaičius Baltarusijoje (+)</p> <p>Ginkluotės modernizacija (+)</p> <p>Politinės vadovybės pastovumas (+)</p> <p>Naujos karinės bazės (+)</p> <p>Teisės aktų tobulinimas (+)</p> <p>Didėjantis Baltarusijos karių, studijuojančių Rusijos Federacijoje, skaičius (=)</p> <p>Didėjantis bendras gynybos pramonės užsakymų skaičius (+)</p> <p>Sutarimai dėl jungtinio valdymo ir kontrolės (=)</p> <p>Naujos karinės integracijos kryptys (+)</p> <p>Visuomenės pritarimas (=)</p> <p>Tarptautinis spaudimas (+)</p> <p>Kaimyninių valstybių spaudimas (+)</p>
2 scenarijus. Aljanso status quo	<p>Vyksta derybos dėl Sąjunginės valstybės karinės doktrinos.</p> <p>Rusijos Federacija tęsia spaudimo politiką dėl savo karinės bazės steigimo.</p> <p>Siūlomos dotacijos Baltarusijos ginkluotei modernizuoti.</p> <p>Vyksta derybos dėl bendro vadovavimo ir kontrolės mechanizmo įdiegimo.</p> <p>Baltarusijoje vyksta konstitucinės reformos procesas, kontroliuojamas Maskvoje, o politinis elitas palankiai vertina Kremliaus vaidmenį.</p>	<p>Pastovus pratybų skaičius (=)</p> <p>Puolamasis arba gynybinis pratybų scenarijus (-)</p> <p>Pastovus Rusijos karinių pajėgų skaičius Baltarusijoje (-)</p> <p>Nedidelė ginkluotės modernizacija (+)</p> <p>Galima politinės vadovybės kaita (-)</p> <p>Naujos karinės bazės (+)</p> <p>Teisės aktų tobulinimas (+)</p> <p>Pastovus Baltarusijos karių, studijuojančių Rusijos Federacijoje, skaičius (+)</p> <p>Pastovus bendras gynybos pramonės užsakymų skaičius (+)</p> <p>Svarstymai dėl sutarimų dėl jungtinio valdymo ir kontrolės (+)</p> <p>Naujų karinės integracijos kryptų svarstymas (+)</p> <p>Visuomenės pritarimas (=)</p> <p>Tarptautinis spaudimas (=)</p> <p>Kaimyninių valstybių spaudimas (+)</p>

Scenarijus	Rezultatai	Indikatoriai
3 scenarijus. Aljanso skilimas	<p>Konstitucinės reformos metu formuojasi alternatyvi politinė jėga (opozicija), kuri Maskvą vertina neutraliai ir yra dalinai reprezentuojama naujoje politinėje struktūroje.</p> <p>Blokuojama karinės integracijos plėtra politiniu lygmeniu.</p> <p>Vyksta netiesioginė konfrontacija tarp naujo politinio elito Baltarusijoje ir karinės vadovybės.</p>	<p>Mažėjantis pratybų skaičius (–),</p> <p>Gynybinis pratybų scenarijus (–),</p> <p>Pastovaus Rusijos karinių pajėgų skaičiaus Baltarusijoje mažėjimas (–)</p> <p>Ribota ginkluotės modernizacija (+)</p> <p>Politinės vadovybės kaita (–)</p> <p>Naujų karinių bazių steigimo stabdymas (–)</p> <p>Naujų teisės aktų nebuvimas (–)</p> <p>Baltarusijos karių, studijuojančių Rusijos Federacijoje, skaičiaus mažėjimas (–)</p> <p>Bendro gynybos pramonės užsakymų skaičiaus mažėjimas (=)</p> <p>Pasitraukimas iš susitarimų dėl jungtinio valdymo ir kontrolės (=)</p> <p>Derybų dėl naujų karinės integracijos kryptų mažėjimas (–)</p> <p>Visuomenės nepritarimas (=)</p> <p>Tarptautinio spaudimo mažėjimas (+)</p> <p>Kaimyninių valstybių spaudimo mažėjimas (+)</p>

Pirmas scenarijus. Aljanso stiprėjimas. Valdžioje išlieka dabartinis Baltarusijos politinis elitas, o opozicija yra susiskaldžiusi. NATO ir ES šalys didina politinį ir ekonominį spaudimą Baltarusijai, ima adekvačiai reaguoti į karinius procesus regione, stiprina karinį kontingentą Baltijos regione ir didina karinių pajėgų reaguojimo laiką. Minske ir Maskvoje politiniu lygiu pritariama Baltarusijos ir Rusijos karinių pajėgų susiliejimui steigiant naujas karines bazes ir įdiegiant bendrą vadovavimo ir kontrolės mechanizmą. Svarstomi nauji karinės integracijos aspektai, pvz., bendra mobilizacija, bendra šauktinių tarnyba, jungtinės karinio mokymo struktūros. Didėja karinė grėsmė NATO ir ES šalims, sietina su incidentais pasienio ruože, hibridinio karo priemonėmis, intensyvia slapųjų tarnybų veikla ir didėjančiu vidiniu nestabilumu. Susiklosčius tokiam scenarijui labai tikėtini šie įvykiai:

1 metų laikotarpis – priimama atnaujinta Sąjunginės valstybės karinė doktrina, įsteigiama bendra logistikos bazė;

3 metų laikotarpis – sukuriama Rusijos oro pajėgų bazė ir sudaromas susitarimas dėl specialiųjų pajėgų bendradarbiavimo;

5 metų laikotarpis – suformuojamos bendros komandinės struktūros, įteisinama vadovavimo ir kontrolės sistema, o kariniai vienetai yra pasirengę dalyvauti bendrose kovinėse operacijose.

Antras scenarijus. Aljanso status quo. Nuo 2020 m. spalio mėn. ES palaipsniui nustato ribojamąsias priemones Baltarusijai. Sankcijos dėl incidentų ir žmogaus teisių pažeidimų tęsiamos. Baltarusijos tarptautinė izoliacija didėja, o atsiradusi ertmė užpildoma vienintele alternatyva – bendradarbiavimu su Rusija ir Kinija. Baltarusijos politinis (ir ypač karinis) elitas išlieka palankus Maskvai ir skatina karinį bendradarbiavimą dėl įvairių priežasčių, tačiau pagrindinė – alternatyvos nebuvimas. Tarptautinė bendrija tęsia griežtų sankcijų paketo įgyvendinimą, o Baltarusijos elitas dalinai koreguoja savo politiką žmogaus teisių srityje. Taip sukuriama manevro laisvė Baltarusi-

jos santykiuose su kitomis valstybėmis, ypač su Rusija. Baltarusija tęsia glaudų dialogą su Rusijos Federacija dėl Sąjunginės valstybės, tačiau derybos vyksta paritetiniais pagrindais. Baltarusijos karinis elitas skatina karinę integraciją, ragina susitarti dėl Sąjunginės valstybės karinės doktrinos atnaujinimo, steigti karines bazes ir naudotis Rusijos dotacijomis ginkluotei modernizuoti. Baltarusijos politinis elitas (dabartinis ar susiformavęs po konstitucinės reformos) atsargiai vertina valstybių susiliejamą, karinės integracijos projektus tęsia, bet jų plėtrą vertina atsargiai. Jis sutinka derėtis dėl tolesnės integracijos, bet derybos gali tęstis dešimtmečius. Susiklosčius tokiam scenarijui tikėtini šie įvykiai:

1 metų laikotarpiu – priimama atnaujinta Sąjunginės valstybės karinė doktrina, įsteigiama bendra logistikos bazė;

3 metų laikotarpiu – tęsiamas Rusijos spaudimas Minskui dėl Rusijos oro pajėgų bazės steigimo, derinami vadovavimo ir kontrolės sistemos moduliai, analizuojamas susitarimo dėl specialiųjų pajėgų bendradarbiavimo tikslingumas;

5 metų laikotarpiu – sudaromas susitarimas dėl specialiųjų pajėgų bendradarbiavimo, įsteigiama Rusijos karinė oro bazė ir deramasi dėl vadovavimo ir kontrolės sistemos įgyvendinimo.

Trečias scenarijus. Aljanso silpnėjimas. Baltarusijoje formuojasi alternatyvus politinis elitas ir įvyksta esminė politinio režimo kaita. Perspektyvoje galima politinio elito kartų kaita ir tikimybė, kad naujai suformuotos vyriausybės struktūros palankiai vertins Briuselį, NATO ir ES šalis arba kaimyninės valstybės

vykdo atvirų durų politiką. Pagrindinis dėmesys skiriamas bandymams pakeisti Baltarusijos mąstyseną. Siūlomos politinio ir karinio bendradarbiavimo programos, orientuotos į atvirumą, skaidrumą ir tarpusavio supratimą. Vyksta bent jau nedidelis bendradarbiavimas su Baltarusijos kariniu elitu, keičiamasi informacija dėl saugumo situacijos regione. Padidėja nuspėjamumas regione. Baltarusijos kariniai atstovai geriau suvokia transatlantinių vertybių svarbą ir naudojami susidariusiomis alternatyvomis balansuodami santykius su Rusija. Rusija išlieka pagrindinė partnerė karinėje srityje, tačiau karinės integracijos projektai gali būti blokuojami politinės vadovybės. Agresyvi Baltarusijos retorika silpnėja, tai daro teigiamą poveikį ir leidžia kurti bendradarbiavimo su Baltarusija platformą. Derybos su Rusija dėl karinės bazės steigimo, jungtinio valdymo ir Sąjunginės valstybės karinės doktrinos vyksta nerezultatyviai.

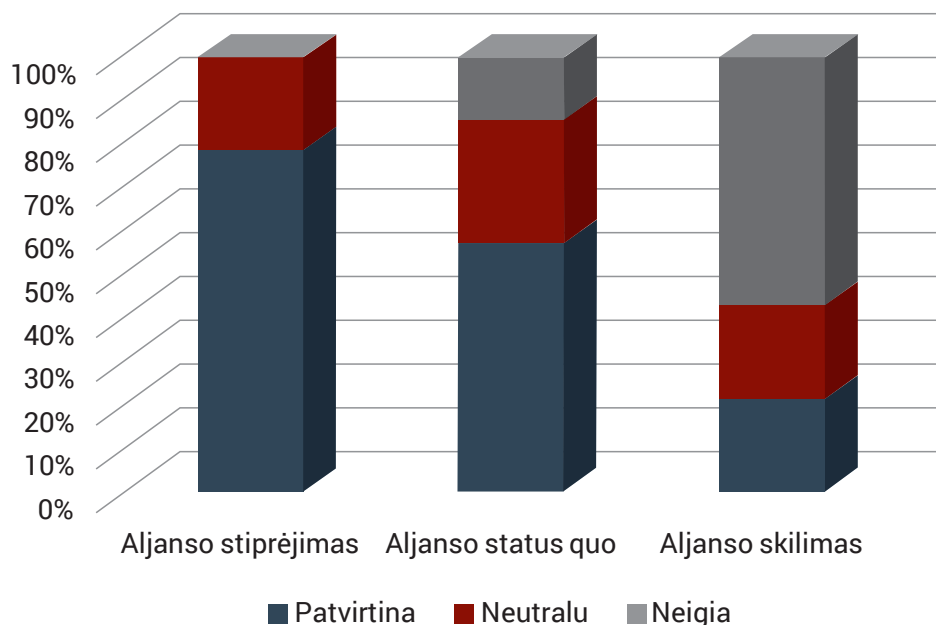
Susiklosčius tokiam scenarijui tikėtini įvykiai:

1 metų laikotarpiu – priimama atnaujinta Sąjunginės valstybės karinė doktrina, įsteigiama bendra logistikos bazė;

3 metų laikotarpiu – blokuojami arba stabdomi tolesnės karinės integracijos projektai dėl Rusijos karinės oro bazės, specialiųjų pajėgų bendradarbiavimo, bendro vadovavimo ir kontrolės sistemos įgyvendinimo;

5 metų laikotarpiu – Minskas reikalauja peržiūrėti egzistuojančius karinės integracijos projektus, kurie mažina Baltarusijos suverenumą (pvz., dalinis vadovavimo ir kontrolės sistemos įdiegimas sausumos ir oro gynybos pajėgose, gynybos pramonė, kariniai moksliniai tyrimai ir švietimas).

1 schema. Scenarijų tikimybė

Scenarijų tikimybė konstruojama pagal VSD naudojamas tikimybės kategorijas (labai tikėtina > 75 %, tikėtina – 50–75 %, neatmestina – 25–50 %, mažai tikėtina – 25 %). Pažymėtina, kad kiekvieno indikatoriaus įvertis gali kisti priklausomai nuo situacijos ir konteksto. Šiuo atveju kiekvieno indikatoriaus įvertis yra 7,14 % ir numatoma 5 % scenarijaus bendro įverčio paklaida.

Pagal sudarytos schemas rezultatus pirmas scenarijus „Aljanso stiprėjimas“ būtų „labai tikėtinas“; antras scenarijus „Aljanso status quo“ – „neatmestina“, trečias scenarijus „Aljanso skilimas“ – „mažai tikėtinas“.

Labai tikėtino scenarijaus tikimybę atspindi vienuolika kertinių indikatorių, skatinančių integracines tendencijas; mažinančių tikimybę indikatorių nėra ir tik trys indikatoriai (sietini su visuomenės nuomone, Baltarusijos kadetų skaičiumi Rusijos karinėse mokyklose ir susitarimais dėl vadovavimo ir kontrolės sistemos) yra neutralūs. Kaip minėta, kiekvieno indikatoriaus įvertis gali kisti priklausomai nuo situacijos ir konteksto, tačiau labai tikėtino scenarijaus atveju indikatorių visuma leidžia manyti, kad karinė integracija bus plėtojama sparčiau.

Antras scenarijus „Aljanso status quo“ yra neatmestina, jį patvirtina aštuoni indikatoriai. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju pastebimi trys neutralūs indikatoriai ir trys neigiami. Pastarieji sietini su pratybų scenarijumi, pastoviu Rusijos karinių pajėgų skaičiumi Baltarusijoje ir galima politinės vadovybės kaita.

Aljanso skilimas yra mažai tikėtinas, tokio scenarijaus raidos šio metu nepatvirtina aštuoni indikatoriai. Šio scenarijaus tikimybė labiausiai gali keistis tik vykstant esminiams politinio režimo pokyčiams.

Rekomendacijos

NATO rytinė siena susiduria su papildomais saugumo iššūkiais, sietiniais su Rusijos ir Baltarusijos kariniu suartėjimu, priešišku pajėgų didinimu, stiprėjančia propaganda ir hibridinio karo priemonių naudojimu (pvz., nelegali migracija). Formuojasi sąjunginė siena ir teritorinis placdarmas, kuriame Sąjunginės valstybės narės numato panaudoti branduolinį ginklą, kuria karinę organizaciją, bendrai naudoja karinę infrastruktūrą, priima bendrus (taip pat vienašališkus) sprendimus dėl pasirengimo kariniams veiksams, galimybei panaudoti teritorines ir pilietines gynybos priemones.

Dėl Baltarusijoje susiklosčiusios situacijos ir dėl to, kad jos politinis ir karinis elitas nėra pasirengęs dialogui, rekomenduojama projektuoti veiksmus remiantis „bendradarbiavimo be pripažinimo“ politika. Trumpuoju laikotarpiu rekomenduojama susitelkti į galimo karinio atsako ir atgrasymo stiprinimą, karinio skaidrumo mechanizmus ir apskaitimą informacija. Ilgalaikeje perspektyvoje pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas saugumo mąstysenos koregavimui (angl. *change of mindset*), o šis procesas yra kompleksinis ir reikalauja ilgalaikio įsitraukimo.

- Kadangi daugėja Rusijos ir Baltarusijos karinių pratybų, steigiami nauji kariniai objektai, tvirtinami ilgalaikio karinio bendradarbiavimo planai ir plečiamas bendrų pajėgų panaudojamumas, Lietuva turėtų parengti atsako planą ir pagrįsti jį ištekliais. **Pirma**, būtų tikslinga penkeriems metams numatyti nacionalines, regionines ir NATO lygmens karines pratybas, kurios būtų susietos su saugumo iššūkiais regione (scenarijai gali būti tiek gynybinio, tiek puolamojo pobūdžio). **Antra**, reikėtų labiau pasitelkti NATO iniciatyvas ir pajėgas. Rekomenduojama stiprinti NATO greitojo reagavimo pajėgas ir jų panaudojamumą regione, siekiant padidinti greito reagavimo jungtinių tikslinių

pajėgų (*Very High Readiness Joint Task Force – VHRJTF*) skaičių ir trumpinti jų reagavimo laiką; inicijuoti penkerių metų VHRJTF reagavimo planą, pagrindinį dėmesį skiriant Baltijos regionui; steigti regioninę logistinės paramos NATO operacijoms bazę, kuri padėtų spręsti tiekimo, karinės technikos remonto ir kitus klausimus; stiprinti oro policijos pajėgas; tobulinti ir pritaikyti NATO strateginės komunikacijos elementus, sietinus su saugumo situacija regione. **Trečia**, rekomenduotina stiprinti nacionalinės gynybos pajėgumus – tiek kiekybine, tiek kokybine prasme gerinti karines pajėgas, kad jos bent iš dalies sumažintų konvencinį Rusijos ir Baltarusijos karinių pajėgų pranašumą regione; apsvarstyti ir parengti visuotinės mobilizacijos planus; didinti šauktinių skaičių ir stiprinti aktyvų rezervą.

- Verta apsvarstyti naujų priemonių, kurios prisidėtų prie karinės veiklos atvirumo ir nuspėjamumo regione, kūrimą. Regioninės valstybės ir NATO gali pasiūlyti darbinio lygiu Baltarusijai ir Rusijai keistis informacija apie savo karines pajėgas, gynybinių pajėgumų didinimo planus ir karinį biudžetą, iš anksto informuoti apie planuojamą karinę veiklą. Iš principo taip būtų įgyvendinamas konvencinių ginklų kontrolės priemonės, kurios fiksuotos Vienos dokumente. Rusija ir Baltarusija gali būti raginamos stiprinti verifikacinį režimą ir priimti savo teritorijoje nustatytą skaičių NATO karinių ekspertų inspekcijų ir vizitų. Pvz., Vienos dokumente numatomas naujų ginkluotės rūšių demonstravimas, vizitai į karines bazines ir karinės veiklos stebėjimas, valstybių bendri veiksmai karinio pobūdžio incidentų atveju, bendros pratybos. Esant įtemptai situacijai Baltarusijoje, būtų tikslinga keistis informacija dėl neįprastinės karinės veiklos, bendradarbiauti vertinant rizikingų karinių incidentų pobūdį, kad būtų užkertamas kelias galimiems nesu-sipratimams. Būtų tikslinga sutarti dėl regio-

ninių arba dvišalių pasitikėjimo ir saugumo stiprinimo priemonių. Siūlymas nustatyti regionines pasitikėjimo priemones pasiteisintų Baltarusijos režimo blokados kontekste – padėtų užpildyti bendradarbiavimo vakuumą dėl susiklosčiusios situacijos.

- Verta apsvarstyti „bendradarbiavimo be pripažinimo“ politikos koncepciją. Ji gali tęsti režimo delegitimizavimo politiką, selektyviai bendradarbiaujant su įvairiais sektoriais Baltarusijoje, mezgant ryšius su progresyviais politikais ir saugumo sektoriaus atstovais, siūlant iniciatyvas, kurios stiprintų Baltarusijos valstybingumą (pvz., skatinti baltarusių kalbos vartojimą), ir remiant pilietinę visuomenę. Nors ir labai sudėtinga, reikia prisidėti prie aktyvios pilietinės visuomenės Baltarusijoje stiprinimo, nes pilietinė visuomenė yra viena iš saugumo sektoriaus priežiūros priemonių, bent jau demokratinėse šalyse. Nors Baltarusijoje nevyriausybiniis sektorius, kuris atliktų saugumo pajėgų veiklos ir teisinės bazės stebėseną, beveik nefunkcionuoja, parama pilietinei visuomenei turėtų būti Lietuvos užsienio politikos prioritetas. Lietuva turėtų nukreipti papildomų finansų į pilietinės visuomenės organizacijų, kurių specializacija būtų saugumo sektoriaus priežiūra, kūrimą.
- Pasikeitus režimui Minske, būtų tikslinga tęsti susitarimus dėl regioninių arba dvišalių pasitikėjimo ir saugumo stiprinimo priemonių įgyvendinimo. Lietuva gali konsultuoti Baltarusiją dėl gero valdymo principų diegimo saugumo sektoriuje, finansuoti jos atstovų studijas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje ir Baltijos gynybos koledže ar kitose NATO mokymo struktūrose. Lietuva karinio dvišalio bendradarbiavimo pagrindu padėtų keisti mąstyseną Baltarusijos saugumo sektoriuje ir reformuoti struktūras. Progresyviai mąstantys Baltarusijos atstovai prisidėtų prie alternatyvų paieškos saugumo politikoje ir ribotų visišką įtraukimą į Rusijos įtakos erdvę. Gali būti sudaromi dvišaliai tarpinstituciniai susitarimai.
- Priklausomai nuo situacijos, Lietuva gali proteguoti Baltarusijos interesus transatlantinėse struktūrose ir tęsti jos saugumo struktūros demokratizavimą kartu su daugiašalėmis struktūromis. Mąstysenos koregavimas yra sudėtingas procesas, apimantis visuomenės socialinių santykių pokyčius ir lūžius. Tai būtų ilgas procesas, kurio rezultatų reikėtų laukti dešimtmečius, tačiau palaišnis Baltarusijos įtraukimas į Europos erdvę gali įgyti ilgalaikės vizijos statusą Lietuvos politinėje darbotvarkėje.

Šaltiniai

- ¹ Karinė integracija – daugiapakopis procesas, kai vienos valstybės karinės pajėgos ima maksimaliai sąveikauti su kitos valstybės karinėmis pajėgomis ir jų valdymas perduodamas vienai institucijai. Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos pasekmės būtų siejamos su minimalia Baltarusijos manevrų laisve priimant saugumo politikos sprendimus.
- ² „Maskva: Rusija pasiruošusi ginti savo sienas karinėmis priemonėmis“, *BNS*, 2021 m. birželio 24 d., <https://www.bns.lt/en/topic/1912/news/64112871/>
- ³ Постановление Высшего Государственного Совета Союзного Государства 26 декабря 2001 г. № 8 Военная Доктрина Союзного Государства, <http://pravo.kulichki.com/zak/megd/megd00869.htm>
- ⁴ „Беларусь не подписала обновленную военную доктрину СГ“, *Reform.by*, 11 июля 2020 г., <https://reform.by/146863-belarus-ne-podpisala-obnovlennuju-voennuju-doktrinu-sg>
- ⁵ „Путин одобрил проект Военной доктрины Союзного государства“, *Tass.ru*, 19 декабря 2018 г., <https://tass.ru/politika/5931807>
- ⁶ „Военные РФ и Беларуси отработают вопросы применения региональной группировки войск в интересах Союзного государства“, *Belarus.mid.ru*, 8 апреля 2015 г., https://belarus.mid.ru/ru/press-centre/news/voennye_rf_i_belarusi_otrabotayut_voprosy_primeneniya_regionalnoy_gruppirovki_voysk_v_interesakh_soyu/
- ⁷ Соглашение между Правительством Республики Беларусь и Правительством Российской Федерации о совместном техническом обеспечении региональной группировки войск (сил) Республики Беларусь и Российской Федерации, 14 ноября 2017 г., https://pravo.by/upload/docs/op/A01600091_1512075600.pdf
- ⁸ „Лукашенко дал согласие на использование белорусского спецназа в России“, *Rbc.ru*, 12 декабря 2016 г., <https://www.rbc.ru/politics/12/12/2016/584e9d809a794702e05f7c7d>
- ⁹ Соглашение между Российской Федерацией и Республикой Беларусь о совместной охране внешней границы Союзного государства в воздушном пространстве и создании Единой региональной системы противовоздушной обороны Российской Федерации и Республики Беларусь от 3 февраля 2009 г., с изменениями на 2 ноября 2016 г., <https://docs.cntd.ru/document/902217225>
- ¹⁰ „Президент внёс на ратификацию протокол к российско-белорусскому соглашению по противовоздушной обороне“, *Duma.gov.ru*, 10 августа 2018 г., <http://duma.gov.ru/news/14178/>
- ¹¹ Arseny Sivitsky, „New Union State Military Doctrine Will Not Change Status Quo in Belarusian-Russian Military Alliance“, *Eurasia Daily Monitor*, Volume 15 Issue 174, December 11, 2018, <https://jamestown.org/program/new-union-state-military-doctrine-will-not-change-status-quo-in-belarusian-russian-military-alliance/>
- ¹² О представлении Президенту Российской Федерации предложения о подписании Соглашения между Российской Федерацией и Республикой Беларусь о российской авиационной базе на территории Республики Беларусь, 7 сентября 2015 г., <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102378121&intel-search=%E2%EE%E5%ED%ED%E0%FF+%E1%E0%E7%E0+%E2+%E1%E5%EB%E0%F0%F3%F1%E8>
- ¹³ „Российско-белорусские учения «Запад» / «Щит Союза»“, *Ria.ru*, 14 сентября 2017 г., <https://ria.ru/20170914/1504679556.html>
- ¹⁴ Анна Светлова, „Учения «Щит Союза-2021» пройдут в сентябре 2021 года в Белоруссии“, *Gazeta.ru*, 12 декабря 2020 г., <https://www.gazeta.ru/army/news/2020/12/12/15350743.shtml>
- ¹⁵ „Учения СНГ «Боевое Содружество». Досье“, *Tass.ru*, 7 сентября 2015 г., <https://tass.ru/info/2242120>
- ¹⁶ „Учения «Славянское братство - 2020» пройдут с 14 по 25 сентября в Белоруссии“, *Tass.ru*, 13 сентября 2020 г., <https://tass.ru/armiya-i-opk/9440765>

- ¹⁷ Постановление Высшего Государственного Совета Союзного Государства 26 декабря 2001 г. № 8 Военная Доктрина Союзного Государства, <http://pravo.kulichki.com/zak/megd/megd00869.htm>
- ¹⁸ Соглашение между Российской Федерацией и Республикой Беларусь о совместной охране внешней границы Союзного государства в воздушном пространстве и создании Единой региональной системы противовоздушной обороны Российской Федерации и Республики Беларусь от 3 февраля 2009 г., с изменениями на 2 ноября 2016 г., <https://docs.cntd.ru/document/902217225>
- ¹⁹ Gražvydas Jasutis, „Karinio aljanso patvarumo tyrimas: Rusijos ir Baltarusijos atvejis“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011.
- ²⁰ „Международное военное сотрудничество Республики Беларусь и Российской Федерации“, *Embassy-bel.ru*, <http://embassybel.ru/belarus-russia-relations/military>
- ²¹ Kiti šaltiniai informuoja, kad Baranovičiuose dislokuota 1200, o Vileikoje – 250 RF karinių specialistų. „Сколько российских военных объектов на территории Беларуси?“, *Dw.com*, 6 сентября 2017 г., <https://www.dw.com/ru/>
- ²² Gražvydas Jasutis, „Karinio aljanso patvarumo tyrimas: Rusijos ir Baltarusijos atvejis“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011.
- ²³ „Россия намерена продлить договоры по двум военным объектам в Беларуси“, *Rg.ru*, 16 февраля 2021 г., <https://rg.ru/2021/02/16/rossiia-namerena-prodlit-dogovory-po-dvum-voennym-obektam-v-belarusi.html>
- ²⁴ „Лукашенко попросил Путина составить многолетний план военных учений“, *Vedomosti.ru*, 14 сентября 2020 г., <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2020/09/14/839840-lukashenko-poprosil-putina-sostavit-mnogoletnij-plan-voennih-uchenii>
- ²⁵ Роман Крецул, Алексей Рамм, „Армейская дружба: Россия и Белоруссия проведут рекордное число учений“, *Iz.ru*, 25 января 2021 г., <https://iz.ru/1115704/roman-kretcul-aleksei-ramm/armeiskaia-druzhba-rossiia-i-belorussiia-provedut-rekordnoe-chislo-uchenii>
- ²⁶ Елена Данейко, „Политический кризис в Беларуси привел к усилению роли России в определении белорусской военной политики“, *Delfi.lt*, 31 марта 2021 г., <https://www.delfi.lt/ru/news/politics/politicheskij-krizis-v-belarusi-privel-k-usileniyu-rol-i-rossii-v-opredelenii-belorusskoj-voennoj-politiki.d?id=86831185https://www.delfi.lt/ru/news/politics/politicheskij-krizis-v-belarusi-privel-k-usileniyu-rol-i-rossii-v-opredelenii-belorusskoj-voennoj-politiki.d?id=86831185>
- ²⁷ Роман Крецул, Алексей Рамм, „Армейская дружба: Россия и Белоруссия проведут рекордное число учений“, *Iz.ru*, 25 января 2021 г., <https://iz.ru/1115704/roman-kretcul-aleksei-ramm/armeiskaia-druzhba-rossiia-i-belorussiia-provedut-rekordnoe-chislo-uchenii>
- ²⁸ „Подготовка к учениям ОДКБ ведется с учетом складывающейся обстановки“, *Mil.by*, 25 мая 2021 г., <https://www.mil.by/ru/news/113445/>
- ²⁹ „В «бой» идут союзники“, *Mil.by*, 25 сентября 2020 г., <https://www.mil.by/ru/news/106498/>
- ³⁰ „Нерушимое братство – 2020“, *Mil.by*, 9 октября 2020 г., <https://www.mil.by/ru/news/106862/>
- ³¹ George Barros, „Russia in review: Russia opens permanent training center in belarus and sets conditions for permanent military basing“, *Understandingwar.org*, April 8, 2021, <http://www.understandingwar.org/background-under/russia-review-russia-opens-permanent-training-center-belarus-and-sets-conditions>
- ³² „Russia, Belarus ink five-year strategic military partnership plan for first time“, *Tass.com*, March 2, 2021, <https://tass.com/defense/1261783>

- ³³ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos“, *Eesc.lt*, ketvirtinė analitinė apžvalga. 2021/1, https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf
- ³⁴ „В Белоруссии заявили о пересмотре военной доктрины Союзного государства“, *Ria.ru*, 2 апреля 2021 г., <https://ria.ru/20210402/doktrina-1603956848.html>
- ³⁵ „Беларусь не подписала обновленную военную доктрину СГ“, *Reform.by*, 11 июля 2020 г., <https://reform.by/146863-belarus-ne-podpisala-obnovlennuju-voennuju-doktrinu-sg>
- ³⁶ „Учебный центр или авиабаза: в чем суть военного сотрудничества РБ и РФ?“, *Dw.com*, 22 марта 2021 г., <https://www.dw.com/ru/uchebnyj-centr-ili-aviabaza-v-chem-sut-voennogo-sotrudnichestva-rb-i-rf/a-56933524>
- ³⁷ Николай Коновалов, „Сотрудничество России и Белоруссии в сфере оборонной политики“, 2014, <https://cyberleninka.ru/article/n/sotrudnichestvo-rossii-i-belorussii-v-sfere-oboronnoy-politiki>
- ³⁸ „Беларусь не подписала обновленную военную доктрину СГ“, *Reform.by*, 11 июля 2020 г., <https://reform.by/146863-belarus-ne-podpisala-obnovlennuju-voennuju-doktrinu-sg>
- ³⁹ „Лукашенко одобрил план применения региональной группировки войск Белоруссии и России“, *Tass.ru*, 10 декабря 2020 г., <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/10218977>
- ⁴⁰ „Lukašenka: esant reikalui Rusijos kariai bus perkelti į Baltarusiją“, *BNS, Delfi.lt*, 2021 m. birželio 1 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/world/lukasenka-esant-reikalui-rusijos-kariai-bus-perkelti-i-baltarusija.d?id=87350369>
- ⁴¹ „Putin warns West of harsh response if it crosses Russia’s ‘red lines’“, *Reuters*, April 21, 2021, <https://www.reuters.com/world/europe/navalny-supporters-seek-drown-out-putin-speech-with-mass-protests-2021-04-20/>
- ⁴² Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021. *Vsd.lt*, https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf
- ⁴³ „Шойгу рассказал о ходе подготовки учений России и Белоруссии «Запад-2021»“, *Iz.ru*, 31 мая 2021 г., <https://iz.ru/1171721/2021-05-31/shoigu-rasskazal-o-khode-podgotovki-uchenii-rossii-i-belorussii-zapad-2021>
- ⁴⁴ Ten pat.
- ⁴⁵ Mykhailo Samus, „Zapad-2021: Military and Geopolitical Exercise“, *New Geopolitics*, April 2021, <https://www.newgeopolitics.org/2021/04/06/zapad-2021-military-and-geopolitical-exercise/>
- ⁴⁶ Heinrich Brauß, András Rácz, „Russia’s Strategic Interests and Actions in the Baltic Region“, German Council on Foreign Relations, January 2021, https://dgap.org/sites/default/files/article_pdfs/210107_Report-2021-1-EN.pdf
- ⁴⁷ Ten pat.
- ⁴⁸ Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021. *Vsd.lt*, https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf
- ⁴⁹ Arseny Sivitsky, „Belarus’s Contribution to Security and Stability in Central and Eastern Europe: Regional Safeguards, Strategic Autonomy and National Defense Modernization“, *Eurasia Daily Monitor*, March 2, 2020, <https://jamestown.org/program/belarus-contribution-to-security-and-stability-in-central-and-eastern-europe-regional-safeguards-strategic-autonomy-and-national-defense-modernization/>
- ⁵⁰ Conference on Disarmament continues high-level segment. Hears from the Russian Federation, Belarus, Norway, Iran, the Holy See, Jordan, and Portugal. *United Nations*, 24 February 2021, <https://www.un Geneva.org/en/news-media/meeting-summary/2021/02/conference-disarmament-continues-high-level-segment-0>
- ⁵¹ „Conventional Arms Control and Confidence- Security-Building Measure“, *Ministry of Foreign Affairs of Belarus*, https://mfa.gov.by/en/multilateral/global_issues/global_security/armament_control/